

Evaluatie en borging aanpak laaggeletterdheid Kerkrade

1. Inleiding

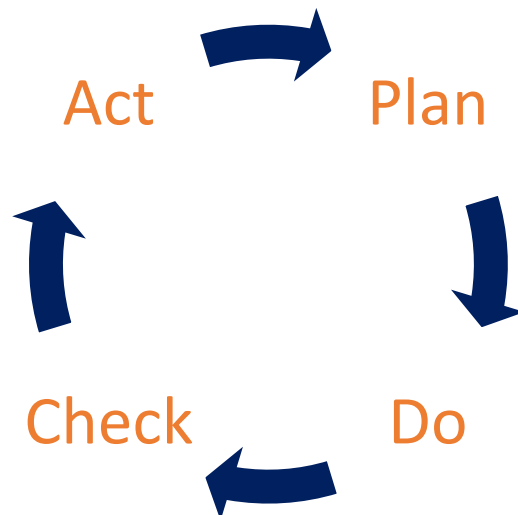
Op 28 september 2016 heeft de gemeenteraad het *Beleidsplan laaggeletterdheid 2016-2021* vastgesteld. De visie luidde als volgt: Taal is de sleutel tot maatschappelijke participatie. In het beleidsplan zijn drie speerpunten geformuleerd:

1. Een taalinfrastructuur opzetten;
2. Aandacht voor laaggeletterdheid;
3. Bereiken van specifieke doelgroepen.

Om uitvoering te geven aan het beleidsplan is het *Uitvoeringsplan laaggeletterdheid 2016-2021* opgesteld. Per speerpunt zijn concrete acties geformuleerd. De gemeenteraad heeft het uitvoeringsplan op 25 januari 2017 vastgesteld.

Op 16 juni 2020 is een tussentijdse evaluatie geweest in de Commissie Burgers en Samenleving. Na de positieve bespreking in de commissie, heeft het college eenmalig € 150.000 uit de Reserve Sociaal Domein toegewezen voor de continuering van de aanpak laaggeletterdheid voor de schooljaren 2020-2021 en 2021-2022.

In deze notitie kijken we terug op de aanpak van de afgelopen jaren en kijken we vooruit hoe we de aanpak van laaggeletterdheid willen borgen. De opgave is onverminderd groot. De aanpak van laaggeletterdheid is een proces van lange adem en vergt een structurele aanpak.

2. Terugblik speerpunten, acties, doelen en resultaten

In deze evaluatie kijken we per speerpunt naar de ondernomen acties en resultaten in de beleidsperiode 2016-2021. Voor 2021 zijn de gegevens t/m medio oktober verwerkt.

Speerpunt 1: Een taalinfrastructuur opzetten

Het opzetten van een taalinfrastructuur gaat over de samenwerking en verbinding in de aanpak van laaggeletterdheid in Kerkrade.

Actie 1: Het vormen van een lokale kerngroep

Doel: Partners brengen het lokale taalaanbod in kaart, waardoor de aanpak van laaggeletterdheid een structurele en zichtbare plek krijgt binnen de gemeente Kerkrade.

Resultaten:

Het *Samenwerkingsconvenant aanpak laaggeletterdheid Kerkrade 2016-2021* is ondertekend door de Bibliotheek, VISTA college, Impuls, de gemeente en Stichting Lezen en Schrijven. De partners stemmen periodiek hun activiteiten op elkaar af. De partijen leren van elkaar en voorzien elkaar van advies. Het convenant loopt t/m december 2021.

In Parkstad werken we samen binnen het Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad (BGP). Het huidige convenant loopt van 2017 t/m 2021 en is ondertekend door 30 bondgenoten. Als gemeente zitten we in het bestuur van het BGP.

Actie 2: Het aantrekken van een taalhuisprofessional

Doelen:

- Ondersteunen, begeleiden en coördineren van taalvrijwilligers van het taalhuis;
- Overdragen van actuele kennis aan de vrijwilligers;
- Uitvoeren van projecten/programma's gericht op terugdringen van laaggeletterdheid;
- Samen met partners een netwerk opbouwen om de doelgroep te vinden

Resultaten:

In september 2017 heeft de bibliotheek een taalhuisprofessional aangenomen. Vanuit het Taalhuis wordt zowel een-op-een begeleiding gegeven als groepsactiviteiten georganiseerd (zoals Leeskringen, Taalcafés en Klik- en Tik cursussen).

Het aantal deelnemers aan taalhuisactiviteiten per jaar:

- In 2017: 10 inwoners
- In 2018: 167 inwoners
- In 2019: 142 inwoners
- In 2020: 70 inwoners
- In 2021: 126 inwoners

Actie 3: Het opleiden van minimaal 10 taalhuisvrijwilligers

Doel: Het opleiden van minimaal 10 taalvrijwilligers, zodat zij laaggeletterden op een juiste manier én met de geschikte materialen kunnen begeleiden.

Resultaten:

Het aantal opgeleide taalvrijwilligers per jaar:

- In 2017: 6 taalvrijwilligers
- In 2018: 10 taalvrijwilligers
- In 2019: 10 taalvrijwilligers
- In 2020: 0 vrijwilligers
- In 2021: 1 vrijwilliger

In totaal zijn 27 taalvrijwilligers opgeleid. Eind 2021 zijn 25 opgeleide taalvrijwilligers actief.

Actie 4: Het opzetten van een structureel taalaanbod in de wijken Noord, West en Oost

Doel: Uit de praktijk blijkt dat laaggeletterden een vrij hoge drempel ervaren om zich

aan te melden voor volwasseneneducatie. De drempel is lager als activiteiten dichtbij de burgers worden georganiseerd. Het doel is om structureel taalaanbod op maat aan te bieden in de wijken.

Resultaten:

De taallessen worden sinds 2015 in West (in 't Westhoes), sinds 2016 in Oost (in het Catharinahoes) en sinds 2018 in Noord (in de Bibliotheek Eygelshoven) gegeven.

Het aantal nieuwe deelnemers per jaar:

- In 2017: 14 nieuwe deelnemers
- In 2018: 10 nieuwe deelnemers
- In 2019: 11 nieuwe deelnemers
- In 2020: 2 nieuwe deelnemers
- In 2021: 18 nieuwe deelnemers

Vanwege de coronamaatregelen in 2020 was nieuwe instroom moeilijk. Tijdens de coronapandemie zijn de lessen wel digitaal doorgegaan. Bij aanvang van het schooljaar 2021-2022 zijn er 36 deelnemers (10 in west, 15 in oost en 11 in noord).

Het percentage deelnemers dat in het schooljaar 2020-2021 vooruitgang heeft laten zien op basis van een begin- en eindtoets bedraagt 73%. Bij de deelnemers die geen taalverhoging laten zien was dat in 50% van de gevallen te wijten aan ziekte en/of een onstabiele thuissituatie.

Naast de Taalgroepen in de wijk van het VISTA college, organiseert Impuls met behulp van taalvrijwilligers Nederlandse lessen in 't Sjevemethoes.

Speerpunt 2: Aandacht voor geletterdheid

Op laaggeletterdheid rust een taboe. Dit taboe willen we doorbreken. Dit speerpunt gaat over communicatie-uitingen gericht op bewustwording en kennisdeling rondom laaggeletterdheid.

Actie 5: Het opzetten van een publiciteitscampagne

Doel: Het belangrijkste doel van deze actie is de taboedoorbreking en de bewustwording over het thema laaggeletterdheid. De communicatie-uitingen moeten helder zijn en de interesse opwekken.

Resultaten:

In 2017 zijn 2 lokale filmpjes opgenomen met 2 taalambassadeurs. In 2018 is de bewustwordingscampagne Letterliefde Parkstad gestart (vanuit het Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad). In 2019 is een flyer ontwikkeld voor de taalgroepen in de wijk. In 2021 is deze flyer aangevuld met aanbod van het Taalhuis en de Klik & Tik-cursussen en opnieuw verspreid. Het aanbod is de afgelopen jaren gepromoot via lokale media en social media. Tijdens de jaarlijkse Week van Lezen en Schrijven wordt het aanbod extra gepromoot.

Actie 6: Het maken van een productenboek laaggeletterdheid

Doel: Het productenboek is voor professionals en andere betrokkenen die te maken hebben met laaggeletterden. Het productenboek is een overzicht van lokale (educatie)trajecten en diensten en heeft als doel om een beeld te geven over de mogelijkheden om laaggeletterdheid aan te pakken en om een goede doorverwijzing te realiseren.

Resultaten:

Eind 2016 is een lokaal productenboek opgeleverd. Vervolgens is het productenboek in 2018, in 2020 en oktober 2021 geactualiseerd door de kerngroep. Het productenboek wordt verspreid aan professionals in het sociaal domein.

Speerpunt 3: Het bereiken van specifieke doelgroepen

Het doel was om de in de periode 2016-2021 te komen tot een passend aanbod voor jong en oud en van tenminste 300 inwoners de taalbeheersing te verbeteren. Laagopgeleide ouders en werkzoekenden zijn genoemd als specifieke doelgroepen. Een ander doel was het vereenvoudigen van de gemeentelijke communicatie.

Actie 7: Het vereenvoudigen van communicatiemiddelen

Doel: De communicatiemiddelen aanpassen zodat de communicatie begrijpelijk is voor de inwoners van de gemeente Kerkrade.

Resultaten:

In 2017 zijn 8 kwaliteitsmedewerkers van de sector Maatschappelijke Zorg getraind in het begrijpelijk schrijven. In 2018 zijn 68 brieven herschreven (afgestemd met de cliëntenraad en het Platform Maatschappelijke Ondersteuning). In 2019 hebben 48 medewerkers van de Afdeling Werk, Inkomen en Zorg de e-Learning begrijpelijk schrijven gevolgd.

In de zomer 2021 is de werkgroep Duidelijke taal gestart. In de werkgroep zitten medewerkers van verschillende afdelingen. De werkgroep wil collega's bewust maken van het belang van duidelijke taal en collega's – waar nodig – helpen met het vereenvoudigen van teksten. De leden van de werkgroep hebben hiervoor een cursus gevolgd. Ook de afdeling communicatie gaat deze cursus volgen. In het najaar 2021 zijn circa 150 brieven ten aanzien van de Participatiewet vereenvoudigd.

Actie 8: Het inzetten van de taalmeter

Doel: Door het inzetten van de taalmeter bij de afdeling Werk, Inkomen en Zorg krijgen we sneller inzicht of cliënten moeite hebben met lezen en schrijven en kunnen we beter het gesprek aan gaan met de cliënt over laaggeletterdheid.

Resultaten:

Het aantal keer dat de taalmeter is ingezet:

- In 2017: 136 keer
- In 2018: 152 keer
- In 2019: 228 keer
- In 2020 en 2021: 0 keer

De taalmeter maakte onderdeel uit van de workshops voor cliënten. (Mede) door de COVID-maatregelen zijn de workshops in 2020 en 2021 niet door kunnen gaan en is de Taalmeter niet meer ingezet. Eind 2021 wordt het proces rondom de Participatiewet opnieuw ingericht en wordt de taalmeter opnieuw ingevoerd.

Actie 9: Deskundigheidsbevordering van professionals

Doel: Bewustwording creëren over en kennis vergroten van laaggeletterdheid.

Resultaten:

In de afgelopen jaren zijn verschillende keren de Workshop herkennen en doorverwijzen gegeven aan medewerkers van de gemeente Kerkrade, Impuls, Schuldhulpmaatjes en Heemwonen.

Actie 10: Boekstart

Doel: Het Boekstartkoffertje bevat twee kinderboekjes en een waardebon om gratis lid te worden bij de bibliotheek. Het doel is om de leesbevordering van kinderen in de leeftijd 0-4 te stimuleren.

Het percentage kinderen/ouders dat het koffertje heeft opgehaald:

- 2014-2016: 17%
- 2017-2018: 24%
- 2019: 24%
- 2020: 19%

Actie 11: Inwoners toeleiden naar formeel volwassenonderwijs

Doel: De Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) streeft naar een verbetering van taal-, reken- en digitale vaardigheden van volwassenen die deze vaardigheden onvoldoende beheersen. Het doel is om zoveel mogelijk inwoners de kans te bieden om hun basisvaardigheden te verbeteren.

Resultaten:

Het aantal volwassen inwoners dat deelneemt aan formeel onderwijs bij het VISTA college (tot 2019 het Arcus College):

- 2017: 16 inwoners
- 2018: 21 inwoners
- 2019: 35 inwoners
- 2020: Q1: 33 inwoners, Q2: 30 inwoners, Q3: 35 inwoners, Q4: 25 inwoners
- 2021: Q1: 33 inwoners, Q2: 27 inwoners, Q3: 25 inwoners

In de regionale gunning aan het VISTA college is de volgende prestatie-indicator opgenomen: minimaal 70% van de deelnemers van de formele WEB-trajecten heeft een taalverhoging. In Parkstad lag dit percentage in de eerste twee kwartalen van 2021 op respectievelijk 81% en 89%.

Actie 12: Het ontwikkelen van empowermenttrainingen

Doel: Empowerment draait om zelfinzicht en zelfvertrouwen. Het programma helpt vrouwen in de bijstand basisvaardigheden te ontwikkelen, bewust te worden van toekomstmogelijkheden en eerste stappen te zetten in het verwezenlijken van ambities richting werk of opleiding.

Resultaten:

De empowermenttrainingen worden uitgevoerd door de bibliotheek en Impuls. Het programma is ontwikkeld door Stichting Lezen en Schrijven en vrijwilligers zijn getraind door VISTA college. De pilot loopt van juni 2021 tot maart 2022. In groepen van maximaal 10 deelnemers starten 60 tot 80 deelnemers. De deelnemers worden aangedragen door consultants Werk & inkomen van de gemeente. De pilot wordt gefinancierd vanuit de regionale subsidieregeling volwassenonderwijs en vanuit het programma VIE Kerkrade. De deelnemers doen door middel van de Sociale Inclusie Meter een begin- en eindmeting.

Een doelstelling van het *Beleidsplan Laaggeletterdheid* was om in de periode 2017-2021 van tenminste 300 inwoners het taal-, reken- of digitale vaardigheden te verbeteren. Op basis van de beschikbare cijfers is het moeilijk om het exacte aantal unieke inwoners te noemen. Onderstaand overzicht geeft wel per jaar inzicht in het aantal bereikte inwoners van de verschillende activiteiten.

Deelnemers	2017	2018	2019	2020	2021
Formeel volwassenonderwijs (WEB) ¹	16	21	35	35	33
Taalgroepen in de wijk (betreft alleen nieuwe instromers) ²	14	10	11	2	18
					(totaal 36)
Taalhuis	10	167	142	70	126
Empowermenttrainingen					60
Totaal	40	198	188	107	237

Het jaar 2017 gold als opstartjaar. De terugval in 2020 is te verklaren door de coronapandemie. In 2021 zijn alle activiteiten weer herstart. De empowermenttrainingen zorgen voor een impuls in het bereik van kwetsbare inwoners. De cijfers tonen aan dat we veel inwoners bereiken, maar anderzijds weten we ook dat de opgave in Kerkrade groot is.

In 2019 is in opdracht van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap onderzoek gedaan naar laaggeletterdheid bij mensen in de leeftijd tussen 16 en 65 jaar. Uit het onderzoek bleek dat 25% van de volwassen inwoners in Kerkrade laaggeletterd is en 32% van de volwassen inwoners in Kerkrade lage basisvaardigheden heeft (zie www.geletterdheidinzicht.nl). Deze cijfers tonen aan dat de opgave in Kerkrade onverminderd groot is en dat de activiteiten voortgezet en geborgd moet worden.

¹ In Q1 en Q2 2021 had respectievelijk 81% en 89% van de deelnemers in Parkstad taalverhoging.

² In het schooljaar 2020-2021 liet 73% van de deelnemers vooruit zien bij de begin- en eindtoets.

3. Borging aanpak laaggeletterdheid

Op basis van de evaluatie formuleren we in dit hoofdstuk onze actiepunten om de aanpak te borgen. We stellen jaarlijks met het kernteam een *Jaarplan Basisvaardigheden Kerkrade* op. Het jaarplan sluit aan op het *Plan van Aanpak Basisvaardigheden Zuid-Limburg 2020-2024*. Door jaarlijks de activiteiten en resultaten te monitoren en te evalueren, kunnen we tijdig bijsturen op ontwikkelingen. Elk jaar sluiten we af met een jaarverantwoording.

Voortkomend uit speerpunt 1: Een lokale infrastructuur opzetten

1. De convenanten *Aanpak laaggeletterdheid Kerkrade 2016-2021* en *Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad 2017-2021* lopen af. Om de opgebouwde infrastructuur te borgen, ondertekenen we de volgende twee samenwerkingsovereenkomsten (die beide in begrijpelijke taal zijn geschreven):
 - *de Samenwerkingsovereenkomst Basisvaardigheden Kerkrade 2022-2025*;
 - *de Samenwerkingsovereenkomst Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad 2022-2025*.
2. We borgen de activiteiten van het Taalhuis Kerkrade in de subsidieafspraken met de bibliotheek.
3. We continueren de taalgroepen in de wijken.

Voortkomend uit speerpunt 2: Aandacht voor geletterdheid

4. We promoten de onderwijsactiviteiten voor inwoners met lage basisvaardigheden.
5. Het kernteam actualiseert jaarlijks het *Productenboek Basisvaardigheden Kerkrade* en verspreidt dit naar professionals binnen het brede sociaal domein.

Voortkomend uit speerpunt 3: Het bereiken van specifieke doelgroepen

6. We zetten de taalmeter structureel in bij het proces rondom het aanvragen van een uitkering. Verder trainen we de consultants Werk en Inkomen in het herkennen en doorverwijzen.
7. We continueren de empowermenttrainingen voor inwoners in de bijstand.
8. We zetten vanuit het Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad in op een werkgeversaanpak in Parkstad.
9. Vanuit de gemeentelijke werkgroep duidelijke taal zetten we in op het gebruik van duidelijke taal.

Algemene actiepunten

10. We willen de meerwaarde van informele- en non-formele onderwijsactiviteiten beter inzichtelijk maken. Hiervoor gaan we onder ander gebruik maken van de Monitor Sociale Inclusie.
11. De aanpak laaggeletterdheid werd tot nu toe gefinancierd uit incidentele middelen. De opgave verdient echter een structurele aanpak en dus ook structurele middelen. De activiteiten kunnen we in 2022 nog voortzetten op basis van de reeds gereserveerde middelen voor de schooljaren 2020-2021 en 2021-2022. De aanpak basisvaardigheden nemen we op in de begroting 2023 en verder. De term basisvaardigheden dekt overigens beter de lading dan laaggeletterdheid. Basisvaardigheden omvat namelijk naast taal ook rekenen en digitale vaardigheden.